

Richard Marsden & E. Ann Matter (red.)

The New Cambridge History of the Bible from 600 to 1450. Cambridge: Cambridge University Press 2012. XXII + 1045 s. £ 125/\$ 190.

Dette bind 2 af den nyskrevne udgave af *The New Cambridge History of the Bible* rummer med sine i alt 44 kapitler, opdelt i fem afdelinger (Text and Versions; Format and Transmission; The Bible Interpreted; The Bible in Use og The Bible Transformed), et imponerende væld af viden.

Efter en sammenfatning af gangen i bindet af R. Marsden får vi i første del oversigter over bibelteksternes og oversættelsernes historie. Om overleveringen af den hebraiske Bibel oplyses fx, at kodeks-udgaver først er bevidnet efter islams fremkomst, ligesom det er i denne periode, at den masoretiske tekst finder sin form, inklusive vokaliseringen. Trods sin status overleveredes Septuaginta fortsat med en chokerende mangel på uniformitet. I behandlingen af de jødiske græske bibelversioner gøres op med den udbredte opfattelse, at jøderne stort set meldte sig ud af hellenistisk kultur og derunder opgav at bruge en græsk bibeltekst i løbet af det 2. og 3. årh. (når der s. 59 tales om en "transcription of the Greek text into Greek characters", må det vel være en fejl). Tror man, at Hieronymus' oversættelse stort set var enerådende i perioden, kan man af kapitlerne om den latinske Bibel blive adskilligt klogere. Siden omhandles så de forskellige (andre) oversættelser som til etiopisk (denne Bibel er større end vores ved bl.a. at omfatte Jubilæerbogen og Første Enoksbog; de ti brudepiger anbringes her fejlagtigt i Matt 22), arabisk (hvor Diatessaron spillede en fremtrædende rolle), armensk (s. 153 n. 50 optræder Origenes som Origines), georgisk, slavisk, tysk, engelsk, skandinavisk, fransk, italiensk samt spansk (hvor der er tilfælde af oversættelse direkte fra hebraisk) og catalansk. I kapitlet om arabiske oversættelser berøres bl.a. den oprindelige muslimske interesse for Bibelen som forståelsesbaggrund for Koranen, som i løbet af det 10. årh. svandt ind i takt med, at Koranen blev eneste kilde. Gennemgangene viser i øvrigt, at hele Bibler og især bibeldele på folkesprogene hverken i almindelighed blev oplevet som noget problematisk eller var noget, der først rigtigt kom til på reformationstiden – således dokumenteres eksistensen af en stor mængde tyske senmiddelalderlige bibeloversættelser (en tidlig datering til 1532 af Luthers oversættelse af Det Gamle Testamente må man her tage med i købet). Kapitlet om de tidlige nordiske bibeloversættelser er – selvfølgelig – lagt i Bodil Ejrnæs' kyndige hænder.

Anden del informerer rigt om de former, Bibelen antog materielt i vest og øst, fra pragtbibler, der skulle imponere ved størrelse og udstyr, til kommenterede (glosserede) udgaver. Her får latinske og oversatte udgaver af Johannes' Åbenbaring samt den latinske Psalter hver deres kapitel, hvad der også gælder periodens bibelillustrationer. Tredje del beskæftiger sig med udlægningen og giver informative oversigter over byzantinsk, ortodoks eksegese, arven fra kirkefædre indtil omkr. 1000, de tidlige skoledannelser,

det skift i fokus, der indtrådte, da det kom til bibelstudier ved de nye universiteter, og om Bibelens rolle i de tidlige reformforsøg. Delen afrundes med behandlinger af periodens jødiske bibeleksegese, hvor jødiske og kristne lærde lærte af hinanden, om Biblen i jødisk-kristen dialog samt i mødet mellem muslimer og kristne. Undervejs møder vi en række af periodens store bibelfortolkere, og man kan også blive klogere på, hvor omfattende lærdommen med hensyn til græsk og hebraisk faktisk var også i tiden forud for renæssancen og dens bibelhumanisme. Således skrev Roger Bacon en hebraisk grammatik, og adskillige var bevidste om, at den latinske Bibel var en oversættelse, der i givet fald skulle sammenholdes med "grundteksten".

Fjerde del består af beskrivelser af Biblen i middelalderlig liturgi, prædiken, åndelig litteratur, dens rolle i kanonisk lov, men desuden af en oplysende gennemgang af Biblen i Koranen, der har sans for islams helligskrifts karakter af genskrevet Bibel. Femte og sidste del består af kapitler om Biblen i kunsten i henholdsvis perioderne 600-1050 og 1050-1450, de østlige kirkers ikoner, middelalderlige bibelske gendigtninger og endelig Biblen som drejebog i dramatiske opsætninger af dele af bibelhistorien, noget der jo herhjemme har været taget op i Nils Holger Petersens Center for Studiet af Middelalderens Ritualer.

Det er en vigtig side af kristendommens historie, der beskrives i dette righoldige værk, som også kan gøre god fyldest som opslagsbog. De ikke særlig mange sort-hvide illustrationer smager af mere og gerne i farver. At der undervejs er lidt redundans har ikke kunnet undgås og opdages jo kun, hvis man læser det hele. Den 110 sider store samlede bibliografi er kun delvis nyttig, mens de forskellige indekser er hjælpsomme. Alt i alt er det en fornem og stærkt opdateret afløser til forgængeren.

Mogens Müller

Encyclopedia of the Bible and Its Reception

Vol. 5: Charisma – Czaczkes. Vol. 6: Dabbesheth – Dreams and Dream Interpretation – Berlin / New York: Walter de Gruyter 2012 og 2013. Ill. s/h og farveplancher. Vol. 5: 1230 sp.; Vol. 6: 1230 sp. € 238 pr. bind.

Jeg er stadig meget begejstret for denne udgivelse. Den er overvældende ved dens format, oplysende ved dens indhold og tankevækkende ved dens koncept. Særligt det sidste er der grund til at opholde sig lidt ved.

Jeg har flere gange nævnt, at den egentlige version af encyklopædien er onlineudgaven. Men denne gang er tanken blevet vakt, at bogudgivelsen underminerer sig selv. I hver eneste artikel bliver man først og fremmest opmærksom på, at der er en masse viden, som ikke er medtaget. Encyklopædien sprænger sine egne rammer og viser, at ideen om en udtømmende behandling eller en altomfattende viden indesluttet i et omslag, er en illusion.